Quaderns d'estudi 39

desembre 2025

Quaderns d'estudi 39

desembre 2025

Dones de l'hospital medieval de Provençana
Maria Àngels García-Carpintero Sánchez-Miguel

De Torre del Cap del Riu a Far del Llobregat: història oblidada d'una construcció defensiva de l'Hospitalet (segles XVI-XIX)
Alfredo Chamorro Esteban

Els fets d'octubre de 1934 a l'Hospitalet
Ester Piera González / Marta Piera González

Entre passadissos i records: l'encant desconegut de les cases en passadís de Collblanc i la Torrassa
Gemma García i Salmerón

Participar, existir. Com potenciar la participació de les noies pakistaneses i índies a l'Hospitalet? Factors que hi influeixen i accions que la impulsen
Sandra Alarcón López

Records d'una mestra de l'Hospitalet
Carme Alzaga i Reig

Quaderns d'estudi 39

centre d'estudis de l'hospitalet

En conveni amb: Ajuntament de L'Hospitalet

Edició **Centre d'Estudis de l'Hospitalet**
Av. Josep Tarradellas i Joan, 44. Espai Molí
08901 L'Hospitalet Telèfon 93 338 60 91
http://www.celh.cat - celh@celh.cat

Equip d'edició Martha Cecilia Cedeño-Pérez (Observatori d'Antropologia del Conflicte Urbà, OACU, Barcelona); Marta de Planell (Arxiu Municipal d'Esplugues de Llobregat); Genís Pascual (Centre d'Estudis de l'Hospitalet), Marta Piera (Arquitecta i historiadora de l'art); Pilar Salvatella Veà (Filòloga); Miguel Solana (Universitat Autònoma de Barcelona); Josep Joaquim Sorlí Moliner (Llicenciat en Humanitats).

Consell de Redacció Marcel Poblet (Historiador, membre del CEL'H); Pilar Massana (Historiadora, membre del CEL'H); Núria Toril (Periodista, membre del CEL'H); Àngel Cebollada (Universitat Autònoma de Barcelona-UAB); Maria Villanueva Margalef (UAB).

Consell Assessor Érika Cecilia Álvarez Cortez (Universidad Mayor. Sede Temuco, Chile); Ph. D. Mónica Euridice de la Cruz Hinojos (Facultad de Artes y Diseño. Universidad Autónoma de México); Gemma Isern (Biblioteca Tecla Sala); Eva Jiménez (Periodista); María del Carmen Ramírez Hernández (Universidad Autónoma Metropolitana. Unidad Xochimilco, México); M. Luz Retuerta Jiménez (Arxiu Comarcal del Baix Llobregat); Ricardo Robledo Hernández (Universitat Pompeu Fabra); Carlos Augusto Rodríguez Martínez (Universidad Pedagógica Nacional. Universidad Distrital Francisco José de Caldas, Colombia); Fermí Rubiralta Casas (Professor d'institut); Joan Santacana Mestre (Universitat de Barcelona); Montserrat Torra Puigdellívol (Catedràtica d'institut); Jesús A. Vila (Periodista i editor, membre del CEL'H); Lídia Santacana (membre del CEL'H).

Correcció lingüística Pilar Salvatella Veà
Equip de gestió Enric Ferreras, Lídia Santacana i Marta Baquedano
Impressió Ed. Rondas, s.l.
Dipòsit legal B 21307-2020
ISSN edició impresa 2013-9691
Antiguitat 1987
Periodicitat anual

Hi col·labora: INSTITUT RAMON MUNTANER IRMU

Quaderns d'Estudi
està indexada a:

DIALNET
(http://dialnet.unirioja.es/servlet/revista?codigo=26531)

RACO
(http://www.racocat/index.php/QuadernsCELH/)

i està llistada a: MIAR
(http://miar.ub.edu/issn/2013-9691)

Quaderns d'Estudi és una revista amb periodicitat anual, i que combina la publicació de números monogràfics amb números miscel·lanis. La revista es publica des de l'any 1987. La revista està adreçada als estudiosos i les persones interessades a conèixer la ciutat de l'Hospitalet des de diferents vessants: cultural, social, econòmica, històrica, mediambiental, etc. Té per objectiu la publicació de textos inèdits procedents de la recerca feta per investigadors/es relacionats amb la ciutat de l'Hospitalet.

NORMES BÀSIQUES PER A LA PUBLICACIÓ D'ARTICLES

Per tal de facilitar el treball d'edició de la revista, els articles es lliuraran al Centre d'Estudis segons les normes que segueixen:

1. Els textos s'adreçaran a: **Quaderns d'Estudi. Centre d'Estudis de l'Hospitalet**, Av. Josep Tarradellas i Joan, 44 (08901 L'Hospitalet de Llobregat) celh@celh.cat. Hauran de ser originals, escrits en català o en castellà. S'acusarà rebut de recepció al primer autor o autora signant de l'article.

2. Els articles es presentaran en versió digital, en format word, tipografia Arial, cos 12. En el cas que incorporin taules, gràfiques o mapes, es lliuraran en format jpg a 300 pp de resolució com a documents a part. L'autor o autora podrà contactar amb el Centre d'Estudis perquè li indiquin els programes informàtics més adients.

3. Amb l'article, l'autor o autora haurà de lliurar dues imatges que acompanyin el text i que es publicaran en blanc i negre o color.

4. En document word a part, també s'hauran de presentar les dades personals de l'autor o autora (nom complet, adreça, telèfon i adreça electrònica), acompanyades d'un breu currículum (5 línies) i una foto tipus carnet en document jpg 300 pp.

5. Els articles tindran entre 12 i 30 pàgines, escrites a un espai. Les pàgines es numeraran. Els paràgrafs hauran de separar-se amb un doble espai, sense utilitzar sagnats en la primera línia. Els títols dels apartats s'escriuran en majúscules i negreta, i entre aquests títols i el text es deixaran dos dobles espais per sobre i un doble espai per sota.

6. A la primera pàgina hi constarà el títol de l'article, en negreta i majúscules; sota l'encapçalament i també en majúscules, el nom complet de l'autor o autora. S'ha de facilitar el títol de l'article en català, castellà i anglès.

7. El text dels articles anirà precedit d'un resum de no més de 150 paraules en català, castellà i anglès (que exposarà de manera clara i concisa els objectius, la metodologia, els principals resultats i les conclusions del treball) i d'un màxim de 5 paraules clau en els mateixos idiomes.

8. Les cites textuals aniran en cursiva o entre cometes, sense fer ús del sagnat o el centrat.

9. Les notes es col·locaran totes juntes al final del text, en tipografia Arial, cos 10. Les cites exclusivament bibliogràfiques que s'incloguin a la bibliografia final no obriran nota a peu de pàgina, sinó que formaran part del text (nom autor/a, coma i any de publicació,

seguit de dos punts si s'indica la pàgina o pàgines, en aquest cas amb un guió al mig).

10. La bibliografia apareixerà per ordre alfabètic (i cronològic si se cita més d'una publicació d'un mateix autor/a) al final de l'article, seguint el format d'aquests exemples (El cognom dels autors en versaleta i si no és possible en minúscules):

Llibre: SERRA PUIG, Eva. *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII.* Barcelona, Crítica, 1988.

Capítol de llibre: VALDÉS, Ramón. "Ecología y trabajo en un concejo del occidente astur", a/en: PRAT, MARTÍNEZ, CONTRERAS y MORENO (eds.), *Antropología de los pueblos de España.* Madrid, Taurus Universitaria, 1991, p. 400-415.

Article de revista: GIDDENS, Anthony. "La vida en una sociedad post-tradicional", a/en: *Revista de Occidente*, núm/nº 150, 1993, p. 60-90.

Article de revista digital: RODRÍGUEZ BRAVO, Blanca. "La integració de la dona en els llenguatges documentals: una utopia necessària en la societat del coneixement" [en línia] a/en: *Bid: textos universitaris de biblioteconomia i documentació,* núm/nº 18. Disponible a:

<http://www2.ub.ub.edu/bid/consulta_articulos.php?fichero=18rodri1.htm>. [Consulta: 30 abril 2008].

Text no publicat: SANTACANA, Carles. *Canvi socioeconòmic i dinàmica política a la Catalunya revolucionària: El cas de L'Hospitalet de Llobregat (1936-1939).* Tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona, 1985.

11. Les referències bibliogràfiques hauran d'incloure els números DOI, en cas que en tinguin d'assignats. Aquests es referenciaran seguint l'esquema <http://dx.doi.org/numero-DOI>. Per fer aquesta comprovació, l'agència Crossref disposa d'un formulari en línia a http://search.crossref.org/references que automàticament assigna el número DOI, si en té, a les referències introduïdes. Cal, però, ser curosos en les dades de la referència (autors, títol, volum i número, pàgines) per tal de facilitar-ne la cerca automàtica.

Exemple: Módenes, Juan A.; López-Colás, Julián (2007). «Second homes and compact cities in Spain: Two elements of the same system?». Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 98 (3), 325-335.

<http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9663.2007.00400.x>

12. El Consell de Redacció demana un ús no sexista del llenguatge i vetllarà per la seva aplicació.

Aquesta revista es regeix per un sistema de revisors/ores anònims. L'acceptació de l'article serà comunicada per la Redacció a l'autor o autora, així com la inclusió d'aquelles possibles modificacions que les persones especialistes hagin estimat oportunes, perquè siguin preses en consideració. Abans de la publicació, l'autor o autora rebrà les galerades finals per procedir, en el mínim temps possible, a la correcció d'errates.

Els articles no publicats passaran a formar part de BABEL'H, la base de dades bibliogràfiques sobre l'Hospitalet elaborada pel **Centre d'Estudis**, que també es pot consultar, entre altres llocs, al catàleg col·lectiu de les universitats catalanes <http://www.cbuc.es>.

Sumari

Presentació. Consell de redacció de ***Quaderns d'Estudi*** 9

Dones de l'hospital medieval de Provençana 11
per *Maria Àngels García-Carpintero Sánchez-Miguel*

De Torre del Cap del Riu a Far del Llobregat: història oblidada d'una construcció defensiva de l'Hospitalet (segles XVI-XIX) 45
per *Alfredo Chamorro Esteban*

Els fets d'octubre de 1934 a l'Hospitalet 69
per *Ester Piera González / Marta Piera González*

Entre passadissos i records: l'encant desconegut de les cases en passadís de Collblanc i la Torrassa 95
per *Gemma García i Salmerón*

Participar, existir. Com potenciar la participació de les noies pakistaneses i índies a l'Hospitalet? Factors que hi influeixen i accions que la impulsen 131
per *Sandra Alarcón López*

Records d'una mestra de l'Hospitalet. 163
per *Carme Alzaga i Reig*

Presentació

Presentem a continuació l'estructura i els continguts que conté aquest *Quaderns d'Estudi* de l'any 2025, que correspon al número 39. La col·lecció de *Quaderns* es basa en números miscel·lanis i monogràfics, i, en aquesta ocasió, el Consell de Redacció va considerar crear un volum que reunís un conjunt d'articles de temàtiques molt diverses que s'han treballat en aquest darrers temps i que inclouen la recerca local, la presentació de beques d'estudis de l'Hospitalet, l'obertura de memòries personals i l'anàlisi arquitectònica i social de zones i temps concrets. Aquestes investigacions ens mostren un ventall ampli d'aspectes diversos de la ciutat, abastant temes històrics i socials des de l'època medieval fins a la ciutat més recent. El número es completa amb el record de mestres. Així, el volum que teniu entre mans s'estructura en cinc capítols, ordenats cronològicament.

En primer lloc, la mestra i pedagoga **Maria Àngels García-Carpintero Sánchez-Miguel** obre el *Quaderns* amb un estudi sobre les dones al voltant de l'hospital que donà nom a la nostra ciutat en època medieval, des d'una mirada femenina, posant en valor i reivindicant les dones que hi van viure. La mateixa autora va escriure, en el *Quaderns d'Estudi* número 34, "Amalvígia i les dones soles de Banyols. La Marina de l'Hospitalet de Llobregat, segles X-XI", en què presentava algunes dones que van viure i van ser actives en aquests segles. Amb aquest nou article, continuació de l'anterior, ens presenta altres dones que van viure a l'època medieval i ens n'amplia el coneixement, en tantes ocasions oblidat i amagat.

En el segon capítol, el professor d'història moderna de la Universitat de Barcelona **Alfredo Chamorro Esteban**, a través del treball de recerca que va realitzar amb la beca d'Estudis de l'Hospitalet el 2023, ens descobreix la Torre del Cap del Riu, una aproximació acurada i rigorosa dels orígens de la farola; un element arquitectònic significatiu per a l'Hospitalet i que es remunta al segle XVI, amb la construcció d'una torre de defensa al cap del riu Llobregat que va ser reconvertida en far, segles més tard. El seu article aporta informació i documentació inèdites, que fins ara no havien sortit a la llum.

El tercer article ens emplaça a l'Hospitalet de 1934 i concretament als fets d'octubre. A través de les memòries personals d'Enric Piera i Esteve, les seves netes, **Ester i Marta Piera González**, ens obren una part de l'arxiu familiar, per entendre de primera mà i de manera personal els fets a

la nostra ciutat i com aquests van colpejar la família. Es tracta d'un testimoni personal que explica la història de l'Hospitalet del moment. La versió crítica del document inèdit contextualitza i referencia el contingut del text original, que aquí es transcriu.

En el quart article, dedicat als passadissos de Collblanc-la Torrassa, la historiadora de l'art **Gemma Garcia i Salmerón** recopila i analitza des de la vessant arquitectònica i social aquesta tipologia d'habitatge que es va estendre, sobretot, pels barris de Collblanc i la Torrassa per tal de donar habitació als nouvinguts a la ciutat en les primeres dècades del segle XX, i que és fruit del fort augment demogràfic d'aquells anys. L'article compta amb una gran quantitat de plànols extrets de l'Arxiu Municipal de l'Hospitalet i d'imatges de l'autora.

En el darrer article d'aquest *Quaderns d'Estudi*, a través del projecte d'aprenentatge "Aprenem Famílies en Xarxa" que es va implementar l'any 2019, la filòloga i professora **Sandra Alarcón López** ens explica com l'han posat en marxa i intenten vincular les alumnes d'origen pakistanès i indi en el procés educatiu d'un institut de la ciutat, per conèixer els factors que influeixen en la seva participació en educació i en la societat.

Seguint l'estructura que es repeteix en tots els *Quaderns d'Estudi*, aquest llibre es tanca amb les memòries de mestres que han exercit i educat a la nostra ciutat. En aquesta ocasió, **Carme Alzaga i Reig** ens exposa la seva experiència, que abasta des de l'any 1980 al 2016 i reflexiona sobre els canvis que es van produir a l'ensenyament al llarg d'aquells anys.